

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

людей похилого віку, зростання насильства, злочинів, наркоманії, алкоголізму, самогубств тощо; а також з'являються такі категорії, яких не існувало раніше, як безхатченки, біженці, мігранти, переселені особи, соціальні сироти тощо. Такі соціально небезпечні явища створюють проблеми і для розвитку суспільства, адже втрата або негативна зміна соціального статусу його членів перешкоджає позитивним перспективам розвитку країни в цілому.

25 років незалежності і самостійного розвитку – невеликий термін в історії будь-якої країни, але для України цей термін став значущим у плані реалізації економічної і політичної реформ, засвідчив їхні переваги і недоліки. Проте найбільші проблеми і на сучасному етапі переживає система соціальних відносин, в яких змінився характер і форми. Затягнення перехідного періоду спричинило виникнення затяжної кризи, що виявляється на всіх рівнях. З'явилися численні соціально-економічні утруднення, які неможливо подолати без організованої соціальної підтримки, захисту, допомоги тим, хто не спроможний з різних причин подолати кризу на суб'єктивному рівні. Саме в таких умовах підвищується значущість соціальної педагогіки і соціальної роботи як спеціалізованого виду діяльності, постає необхідність підготовки висококваліфікованих кадрів – соціальних педагогів і працівників, актуалізується проблема теоретичної розробки соціальної роботи як наукового напрямку.

Кожна галузь науки, поза сумнівом, вносить свій вклад до скарбнички знань про людину, способи її буття, методи впливу на неї. Але для створення ефективної системи допомоги, захисту і підтримки населення необхідна інтеграція зусиль хоча б декількох суміжних галузей, їх взаємодія на благо людини, що допомогло б суспільству вийти з кризи, а особам – знайти себе і гідно жити в суспільстві.

Актуальні соціальні проблеми, що виникають на сучасному етапі розвитку суспільства зумовлюють актуальність і інтенсивний розвиток соціальної педагогіки, в основі якої лежить виховання особистості в суспільстві і для суспільства, а також соціальної роботи, пов'язаної з проблемою забезпечення соціального захисту різних категорій населення.

Рассказова О.І.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Григоренко В.Л.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музично-теоретичної і художньої підготовки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

ЕСТЕТИКО-ВИХОВНІ ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЛІКАРЯ ЯК СУБ'ЄКТА ТЕРАПЕВТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сьогодні одним з найактуальніших питань підготовки професійних кадрів

для соціальної сфери є розвиток особистості майбутнього фахівця, формування в нього гуманістичних якостей та цінностей, сприяння саморозвитку та самовдосконаленню індивіда. Серед найбільш ефективних засобів, що здатні забезпечити постійний розвиток особистості, відзначимо естетико-виховні, які передбачають залучення людини до різних видів мистецтва, розвиток її естетичних смаків та уподобань, становлення системи естетичних цінностей, формування гуманістичної свідомості культурної людини, відповідальної за інших людей та світ у цілому.

Розуміючи мову мистецтва, людина починає більше помічати, тонше відчувати, гостріше сприймати. Твори мистецтва, вчать осягати складність переплетень людських відносин, розуміти інших людей і знаходити з ними спільну мову, розуміти себе та оточуючих. Характеризуючи вплив художніх образів на особистість, Л. Виготський зазначав, що «емоції мистецтва суть розумні емоції» [2, с. 251]. Найбільш помітний вплив результатів людської творчості на емоційну сферу особистості, є нерозривно пов'язаним із діяльністю людської свідомості у цілому. Дія твору мистецтва не обмежується сферою почуттів, вона одночасно торкається усіх сфер людської свідомості, впливає на психічне життя людини, зумовлює її загальний розвиток. Визнаючи вплив мистецтва на особистість, вітчизняний терапевт А. Нестеров стверджував, що «Положення лікаря біля ліжка хворого буде більш корисним, якщо він досить обізнаний в галузі літератури, живопису, архітектури, драматургії, театру, знайомий з класичними музичними шедеврами» (цитовано за книгою Є. Вагнера «Роздуми про лікарський обов'язок») [3]. М. Пирогов висловлював думку про те, що лікар, який не має загальної освіти і не цікавиться творами великих письменників і поетів, не лікар, а ремісник. Вчений стверджував, що загальний світогляд людини не може бути побудований через засвоєння лише наукової картини світу, без звернення до мистецтва.

Єдність медицини та мистецтва найбільш чітко виявляється в психоемоційному аспекті їх впливу на людину. У мистецькій естетиці, як і в медицині, існують поняття «причетність», «емпатійність», «співчуття». Лікар співчуває, входячи у ситуацію хворого, намагаючись встановити анамнез та клінічну картину захворювання. У літературі відзначається навіть, що існують деякі риси подібності між сценічними переживаннями актора і станом практикуючого лікаря. Культура почуттів фахівця і є справжньою естетичною культурою, розвиток якої відбувається у спілкуванні з творами мистецтва й спрямований на збереження духовного і фізичного здоров'я людей, здатних до активного життя, творення, на формування в них ставлення до професійної діяльності як до мистецтва лікування.

Підкреслимо, що особистість, яка розвивається, виступає суб'єктом не лише процесу самопобудови, а й процесу створення середовища, що стимулює позитивні зміни особистості тих, хто її оточує. При цьому, основним критерієм естетичного, гуманного терапевтичного середовища в медицині виступає практична значущість результатів медичної діяльності: стан здоров'я і благополуччя нації, демографічне зростання, якість життя населення, збільшення середньої тривалості життя. Звичайно, такі показники залежать не

лише від стану медицини й охорони здоров'я, а й, головним чином, від домінуючих цінностей в тому чи іншому суспільстві, від економічних, соціальних, психологічних, екологічних та інших факторів, та багато в чому визначаються й суб'єктивним чинником. Тому у профілактиці захворювань, лікуванні та реабілітації хворих велика увага приділяється ландшафту, природній красі природи, середовищу у цілому.

Естетичне середовище розуміється педагогами як різноманітний, різнорівневий простір, який оточує людину, формує її уявлення про цей світ, її ставлення до людей, природи, всієї навколишньої дійсності [4, с.159]. На нашу думку, естетичне середовище може виступати не тільки умовою естетичного виховання підростаючого покоління, а й потужним терапевтичним та виховним фактором, здатним позитивно впливати на характер людини, її психофізичний стан, визначати траєкторію розвитку особистості в цілому. Таке розуміння дозволяє нам конкретизувати досліджуване поняття за педагогічною спрямованістю, визначивши його як естетико-виховне середовище, основним суб'єктом якого, на нашу думку, виступає лікар-практик. Таке середовище й та духовна атмосфера, що створюється лікарем, сприяє підтримці позитивних емоцій у персоналу та хворих, сприяючи скорішому одужанню останніх.

У цілому, можемо зробити висновок, що особистість лікаря та сприяння її розвитку, зокрема естетико-виховними засобами, є важливою проблемою сьогодення. Мистецтво, що є взаємопов'язаним з медициною через гуманістичний, емоційно-чуттєвий аспект впливу на людину, відкриває широкі шляхи для самовдосконалення особистості лікаря. Лікар через розвиток культури почуттів, у свою чергу, стає суб'єктом створення естетико-виховного середовища у медичному закладі, яке є потужним терапевтичним та виховним фактором впливу на стан пацієнтів.

Список використаних джерел

1. Казначеев В. П. Личность врача. Теория и практика сегодня / В.П. Казначеев. – Новосибирск, 2012. – Режим доступа : sibwmo08.narod.ru/12/k2-13.pdf.
2. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. - М. : Искусство, 1986. – 573 с.
3. Вагнер Е. А. Раздумья о врачебном долге / Е. А. Вагнер. – Пермь, 1991. – 244 с.
4. Иванова О. І. Виховання духовних якостей студентів засобами естетичного середовища університету : дис...канд... пед... наук : спец.13.00.07 // Олена Іванівна Іванова. – Луганськ, 2010. – 185 с.